

Josep M. Peláez Cano, il·lustrador d'aquests Fulls, nasqué a Alhucemas (Marroc) el 17 de setembre de 1955. Des de 1957 viu a Riba-roja del Túria (València). Va cursar estudis d'Enginyeria Tècnica i de Belles Arts a la Universitat Politècnica de València. En l'actualitat és professor de dibuix i teoria del dibuix en Ensenyament Secundari a l'Institut de l'Eliana (València). Ha participat en diverses exposicions col·lectives a València i pobles del País.

ELS HAIKÚS DE MAREA BAIXA

Jordi PAGÈS - Josep N. SANTAELÀLIA.
Marea Baixa (Haikús de primavera i d'estiu).
Edicions de La Magrana,
Barcelona, 1997. 140 pàg.

Jordi Pagès i J. N. Santaelàlia ens presenten una selecció d'haikús traduïts al català des de l'original japonès. La majoria són dels quatre grans mestres de l'haikú, Basho, Buson, Issa i Shiki. Aquestes breus composicions poètiques, tres versos de 5-7-5 síl·labes, solen tenir unes normes temàtiques de composició, una de les quals és la referència a les estacions de l'any. L'aplec traduït són haikús de primavera i estiu, i es presenten amb el títol de *Marea Baixa*, molt ben editats per Edicions de la Magrana, i acompanyant l'original japonès en *romaji* també els tenim escrits, en una expressiva mostra de cal·ligrafia japonesa, per Harumi Saito. Són tres elements, cal·ligrafia, text original i traducció, que fan de *Marea Baixa* un petit llibre de culte, a un preu mòdic, i una finestra oberta al seductor paisatge ple del misteri de l'enigma oriental. La breu introducció de J. N. Santaelàlia és d'un interès viu i precís. Un llibre molt oportú i d'una gran bellesa visual i poètica.

De la comparació de la lectura de l'original japonès amb la traducció catalana es desprèn un notable grau de fidelitat semàntica, una precisa coincidència dels mots catalans amb el sentit originari, cosa remarcable, ateses les característiques de la llengua japonesa, sempre difícil de traduir a les llengües romàniques. En l'aspecte morfològic, el japonès presenta unes peculiaritats que obliguen el traductor a fer autèntiques filigranes. I si es vol mantenir la mètrica, tot i que es faci adaptant-la al model català de 4-6-4 síl·labes, és una dificultat més. L'ordre sintàctic de la llengua és, potser encara més que el morfològic, un escull que posa a prova l'art del traductor més avesat. Si l'absència d'articles o de marques de gènere o nombre es poden suplir amb una certa mecànica del sentit comú i la competència lingüística del traductor, determinar l'ordre sintàctic dels tres versos porta a un ampli ventall de possibilitats. Comparant la traducció d'un mateix haikú fet per diversos traductors es pot arribar a una infinitat de resultats, sense que puguem dir que no hi hagi una base que justifiqui la tria feta per cada traductor. Fins i tot des de l'original japonès es presenten interpretacions divergents per als lectors japonesos. I és molt freqüent que els haikús s'acompanyin d'un comentari que ens il·lustri en la interpretació, les possibles



variants, i el sentit final del poema. Els haikús de *Marea Baixa* no són comentats, fet que és, al nostre parer, l'única mancança d'aquesta edició. Volem dir amb tot això que l'empresa en què s'han embarcat J. N. Santaelàlia i Jordi Pagès és d'una gran complexitat. I els resultats són excel·lents, si se'ns permet de fer-ne una valoració a quatre mans, com a conclusió del comentari.

I ara uns mots finals per encoratjar-los a continuar en aquesta línia de treball pacient i rigorós. Tot i alguns precedents il·lustres, i malgrat la pràctica que molts poetes catalans han fet de l'haikú i de la tanka, estem mancats de la traducció, a partir dels textos originals, dels grans poetes japonesos. De fet, la literatura japonesa és un terreny verge, atès que amb la novel·la passa exactament el mateix: no tenim res... o quasi res. Només les grans cultures, molt especialment l'anglosaxona, es poden permetre aquests luxes. I a ella hem de recórrer de forma inexorable els qui ens interessem per les lletres del país del Sol Naixent. Per tot plegat hem de felicitar la parella de traductors d'aquests haikús de primavera i estiu, mentre els suggerim tancar el cicle anual amb una mostra d'haikús de tardor i hivern. Seria un senyal de continuïtat, cosa que aportaria riquesa i una saludable normalitat al nostre panorama literari.

Sachiko Toraiwa
Joaquim Pijoan